

Na het in exploitatie nemen van de eerste electriciteitscentrale in 1906 groeide langzaam het besef bij de directie en commissarissen dat de erven Enthoven te veel voor hun winstbewijzen kregen uitgekeerd. Juridisch gezien viel er niets te ondernemen tegen het feit dat de erven niet alleen profiteerden van de winst van de gasfabrieken, maar ook van de nieuwe electriciteitsbedrijven. Zonder toestemming van de rechthebbenden zou geen verandering in de bijzondere rechtspositie mogelijk zijn. Knarsetandend moesten zij constateren dat hun collega-commissarissen in 1884 de kwestie te goed hadden geregeld: tien procent van *alle* winst, zolang als de exploitatie van gasfabrieken zou geschieden¹⁹). De voornamelijk bejaarde Rotterdamse heren hadden destijds niets in electriciteit gezien. Zij geloofden onvoorwaardelijk in het gaslicht. Maar ook de uitbreiding van het aantal gasfabrieken voorzagen zij in '84 totaal niet: de grote economische depressie in die tijd veroorzaakte een daling van het gasverbruik. Vele klanten keerden terug naar de goedkope petroleumverlichting. En van het gouvernement - de belangrijkste afnemer van het gas - hoefden ze op het hoofdkantoor in de Maasstad in die jaren helemaal niets te verwachten: door de geldverslindende Atjeh-oorlog kon er van uitbreiding van het aantal straatlantaarns geen sprake zijn.

De statutenwijziging van 1927

Bij iedere statutenwijziging na 1906 kwam het beruchte artikel van de overwinst (artikel 41) wel ter sprake, maar uit angst voor de juridische consequenties bleef het ongewijzigd. Lange tijd speelden de directie en commissarissen met de gedachte de gasfabrieken van Batavia, Soerabaja en Semarang (sinds 1896) onder te brengen in een aparte maatschappij om zo aan de uitkering aan de oorspronkelijke concessionarissen te ontkomen. Het zou nog tot 1927 duren eer president-directeur O.S. Knottnerus de koe bij de horens durfde te vatten: via de weg van overleg moest worden getracht de erven er toe te bewegen afstand te doen van hun winstbewijzen²⁰).

Commissaris J.P. Jager kreeg de opdracht om de nazaten erover te polsen. Hij kwam in contact met twee van hen, mr. H.A. Hartogh en L.J.B. Gompertz. Na ruggespraak met hun familie gehouden te hebben, kwamen zij precies met die reactie die ze in Rotterdam altijd hadden gevreesd: de nazaten van Karel en Fanny Enthoven, bezitters van vierenvijftig van de honderd actions de jouissance dreigden met een proces. Over de ruil van één action tegen acht nieuwe aandelen à f 250 viel niet te praten. De honderd